

MA POLE NÄINUD ALLIKSAART

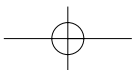
Artur Alliksaar mälestustes. Tartu: Ilmamaa, 2007. 240 lk.

Peaks kohe alustama madiskõivuliku passusega, et ma pole Artur Alliksaart näinud, aga mäletan, et teda on mulle näidatud. Millalgi ehk 1966. aasta algul käisime ühe kambaga Tartus, mulle oli tundmatu kogu Tartu linn, rääkimata sealsetest inimestest. Ning mingis kohvikus ütles keegi, et näe, see seal on Alliksaar. Tallinnas, Moskva kohvikus või vanas Kultases olid kas Henn-Kaarel Hellat või Andres Ehin andnud ka lugeda masinakirjas lehti Alliksaare luuletustega, muud ma temast toona ei teadnud. Aga ma pole kindel, kas see kõik oli või ei olnud – on ehk rohkem meelegujutus. Igatahes ei meenu mulle midagi Alliksaare nägemisest, küll aga sellest osutamisest või tähelepanu juhtimisest.

Umbes nii on ka käesoleva mälestusteraamatu lugudega: esijoones meenutatakse iseenda toonast lugu ja elutaju, sekka ka kohtumisi Artur Alliksaarega.

Hellati kokkupandud kogumikus on üsna erinevat materjali. Kõigepealt Alliksaare enda kirjad, mis on lüürilised, mõelikud ega lase veel kuidagi oletada tulevast sõnakat seltskonnahinge ja noorte mentorit, nagu selgub teiste meenutustest. Lootusetult puudu on ka Rein Sepa, Sass Suumani või Mati Undi mälestused, ehk veel midagi. Aga hea muidugi, et selline raamat on lõpuks olemas. Eks paljud mäletavad, kui keeruline oli lugu Alliksaare luule ulatuslikuma publitseerimisega. Hea, et Paul-Eerik Rummo sellega hakkama sai. Tema on ka väheseid neist Alliksaare jüngritest, kelle luulest võib leida alliksaarelikke jälgi. Ei Ehinil ega Suumanil pole neid ju kuigivõrd.

Mälestustes domineerib isik – Artur Alliksaar. Keda ma pole näinud, aga keda on mulle näidatud. Millega ta aga, "Tartu boheemlaste kuningas", nagu ütleb Andres Ehin, tollaseid noori intellektuaa-



le köitis? Loomulikult ei olnud see ainult luule, vaid pigem mingi atraktiivne suhtlemisoskus.

See viibki mõtte mujale. Luuletajate puhul pole tähtsad ainult tekstid ise, vaid ka ümbruskonda mõjutav ja lumumav isiksus. Proosamehed võivad olla seltskonnast kõrval ja tugevad töömehed, nagu kas või tagasihoidlik Tammsaare, aga luuletajad peavad minema ka kohvikusse end demonstreerima ja teisi šokeerima, siurutsema ja arbuma. On pooleldi nagu näitlejad. Nii enamasti mäletatakse ka Alliksaart, kes rääkis, vaidles, esines. Mis jutud need täpselt olid, sisu mõttes, sellest meenutajad suurt ei räägi. On juttu Alliksaare raamatuhuvist – aga mis raamatud? Mälestuste kirjutajaid ei saa kuidagi süüdistada, neil on meeles kõnelev luuletaja, mitte kõnede sisu.

Mälestusteraamatu huvitavaimad palad on need, mida ajakirjandusest pole enne lugenud, kuigi võib aru saada ka, miks on sisse võetud varasemaid publikatsioone. Lõbusad on kas või Paul-Eerik Rummo publitseeritud ning Keeles ja Kirjanduses ilmunud Alliksaare võime lollitavad kirjad.

Tahaks rohkem teada Alliksaare luuletehnikate motiividest. On kaks selgelt erinevat järku – varasem romantiline ja arbujalik periood ning siis ülevoolav, keelemänguline vabavärsijoovastus. Mis selle pöörde tekitas? Kas tal oli eeskujusid? Ja kes?

Eks minusugustki noort autorit võlus kunagi see Alliksaare keeleline geniaalsus, aga see siiski päriselt ei meeldinud, sest ma ei näinud kogu tol tohutul tulevärgil mõtet. Paul-Eerikust sain palju rohkem kätte, just tunde mõttes. Alliksaarel kaob nagu tunne käest. See, mis tal varasemas luules oli ehk liigagi romantiline ja selge. Võib-olla see oligi suure esinemise ja pisukese eputamise tagajärg – paradokslemine, kontreerimine, absurdi viimine. See annab elavas esituses lühikese aja jooksul ilmselt tõelise teatrielamuse, aga paberi peal ja pikka aega uurides pole enam nii huvitav. Kuid eks ole ka vastupidiseid arvamusi.

ANDRES LANGEMETS